

Бабкова-Пилипенко Н. П.,
к. пед. н., доцент кафедри професійного англomовного навчання,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
Токар М. А.,
магістр кафедри економіки підприємства та землеустрою,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду формування національних інноваційних систем та можливостей його впровадження у вітчизняну економіку. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові методи дослідження: системний підхід (для аналізу та вироблення рекомендацій щодо використання зарубіжного досвіду у сфері формування національної інноваційної системи), методи формальної логіки (для з'ясування умов та законодавчого забезпечення інноваційної діяльності в Україні та інших країнах), традиційні методи статистичної обробки інформації (для зведення та аналізу даних). Визначено основні напрями для організаційно-інституціональних перетворень в інноваційній діяльності України. На основі використання провідних світових методик визначено рівень інноваційної спроможності економіки України та розроблено рекомендації щодо створення ефективної національної інноваційної системи. Виявлено можливості для запровадження у практику в Україні позитивного зарубіжного досвіду в галузі формування національної інноваційної системи. Отримані результати дослідження можуть бути використані державними органами влади в роботі з удосконалення державної інноваційної політики та прийняття рішень щодо формування національної інноваційної системи.

Ключові слова: інновації; національна інноваційна система; зарубіжний досвід; державна інноваційна політика; інноваційний розвиток.

Постановка проблеми. Доволі актуальними як на методологічному рівні, так і на прикладному є проблеми формування ефективного механізму державної підтримки інноваційної діяльності, диверсифікації джерел фінансування наукових досліджень, розбудови сучасної інноваційної інфраструктури, забезпечення системності та ефективності інноваційних процесів. Тож аналіз та адаптація ефективного світового досвіду у сфері розробки і реалізації інноваційної політики є важливою передумовою для вдосконалення концепції інноваційного розвитку України, формування дієвої національної інноваційної системи та здобуття технологічних конкурентних переваг.

Інноваційна система держави – це новий вимір економічних і соціальних відносин, який базується на пріоритетному розвитку знань і технологій їх використання. Це перехід у новий вимір суспільних цінностей, коли знання стають матеріальною основою існування людини, а технології їх застосування створюють якісно новий вимір благополуччя цілого суспільства. Створення такої системи є викликом часу, але, з другого боку, як свідчить досвід передових країн світу, прерогативою держави, проявом політичної волі її керівництва, консолідованих дій усіх органів

державної влади. Головна мета таких перетворень – підвищення конкурентоспроможності економіки та покращення життя людей.

Становлення та розвиток національних інноваційних систем, безумовно, пов'язаний із поширенням глобалізації та притаманний лише економічно розвинутим країнам-лідерам у науково-технічній та освітній сферах, що визначає актуальність та необхідність вивчення їхнього досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування інноваційної моделі розвитку економіки, дослідження впливу інновацій на економічне зростання та продуктивність праці, розробки механізмів формування інноваційних конкурентних переваг є доволі актуальними в сучасній науковій літературі. Їм присвячено праці багатьох закордонних учених: М. Абрамовіца, В. Баумоля, С. Глазьева, Е. Денісона, Ч. Едквіста, Н. Іванової, Л. Канторовича, Б. Лундвала, Г. Менша, Р. Нельсона, П. Ромера, Б. Санто, Р. Солоу, Б. Твісса, Р. Фостера, К. Фрімена, Й. Шумпетера та ін. Питання розробки ефективної зовнішньоекономічної стратегії України на основі інноваційної моделі економічного розвитку відображені в дослідженнях вітчизняних науковців: В. Александрової,

Л. Антонюк, Ю.Бажала, А. Гальчинського, В. Гейця, Я. Жаліла, Н. Краснокутської, Д. Лук'яненка, О. Кавтищ, І. Карпунь, Л. Яремко, І. Яненкової та ін.

Проте не всі аспекти окресленої наукової проблематики достатньо висвітлені в сучасній науковій літературі. Також слід зазначити, що питання визначення можливостей та доцільності впровадження провідного зарубіжного досвіду формування національних інноваційних систем у реаліях української економіки є недостатньо розробленими, що зумовлює необхідність продовження досліджень у цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз зарубіжного досвіду формування національних інноваційних систем та можливостей його впровадження у вітчизняну економіку. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові методи дослідження, системний підхід, методи формальної логіки, традиційні методи статистичної обробки інформації.

Виклад основного матеріалу. На думку експертів ОЕСР, НІС – це сукупність інститутів приватного та державного секторів, які індивідуально та в процесі взаємодії зумовлюють розвиток та розповсюдження новітніх технологій і створюють передумови для розробки та впровадження державної інноваційної політики [1].

Погоджуємося з думкою І. Яненкової, яка під НІС розуміє сукупність різних інститутів, що спільно й кожний окремо роблять свій внесок у створення й поширення нових технологій, утворюючи організаційно-правову основу для формування й реалізації урядової політики, яка впливає на інноваційний процес. У цьому контексті можна виділити державну систему підтримки інновацій, або НІС у вузькому розумінні цього поняття, та рамкові умови, або НІС в широкому значенні [2, с. 59]. Отже, НІС – система взаємопов'язаних інститутів, які сприяють генеруванню, накопиченню, трансферу знань, навичок та технологій, що визначають рівень інноваційної конкурентоспроможності держави.

Однією з найбільш розвинутих інноваційних систем світу є національна економічна система США, технологічна політика якої спрямована на [3]:

- створення ділового клімату, що сприяє розвитку приватного сектору у сфері інновацій та підвищення конкурентоспроможності продукції;
- заохочення розвитку, комерціалізації й використання технологій;
- інвестування у створення провідних технологій для підтримки промисловості та розвитку торгівлі;
- інтеграцію військових і промислових технологій, здатних ефективно вирішувати військові і цивільні завдання;
- забезпечення формування та розвитку висококваліфікованих інтелектуальних ресурсів як основи знанняємної економіки;
- розроблення технологічної політики, спрямованої на використання технологій для економічного зміцнення країни;
- сприяння промисловості в розвитку технологій, економічному зростанні через взаємодію з промисловістю в розробленні й застосуванні технологій, систем вимірювань і стандартів.

Досвід розвинутих країн показує, що відмінність інноваційної від науково-технічної політики полягає насамперед у ресурсах, які потрібно використовувати для досягнення цієї мети. Якщо в середньому витрати на фундаментальні дослідження становлять одиницю, то витрати на прикладні НДДКР перевищують їх у 10 разів.

У США на федеральний уряд законодавчо покладено функцію широкомасштабного фінансування НДДКР не лише для військових цілей, а й для цивільних галузей промисловості за основними напрямками НТП за умови створення нових зразків, доведення їх до промислового використання і комерційного впровадження на внутрішньому ринку. Федеральний бюджет – головне джерело фінансування державних довго-, середньо- та короткострокових програм НДДКР, створення й придбання нової цивільної техніки та технології. Держава виступає також у ролі підприємця, розміщуючи на державному ринку контракт на НДДКР, і висуває такі вимоги до корпорацій – постачальників нової техніки й технології або наукових центрів та університетів – виконавців програм НДДКР:

- ефективне використання державних фінансових ресурсів, раціоналізація промислового й технічного виробництва;
- застосування сучасних методів управління;
- удосконалення методів господарювання та управління;
- активне здійснення державної політики міжгалузевої та внутрішньогалузевої передачі технології – упровадження в економіці новітніх зразків техніки й технології, стимулювання НТП;
- перепідготовка і перекваліфікація кадрів;
- постійна реконструкція виробництва чи його модернізація, якщо це пов'язано з виконанням держзамовлень у сфері науки, техніки та НТП [4].

Цікавим із точки зору формування національної інноваційної системи є досвід Японії. Технологічній революції в Японії сприяла відповідна підтримка та політика держави щодо інституціонального забезпечення інноваційного розвитку економіки. Цей розвиток спирається переважно на корпоративний капітал. Для ефективного передання результатів науково-технічної діяльності у сферу виробництва в Японії посилюється роль держави в регулюванні цього процесу. Співвідношення державної підтримки та участі приватного сектору в НДДКР інноваційного спрямування становить 50 : 50 %. До інноваційної діяльності залучаються позики банків за низькими відсотковими ставками. Від початку 90-х рр. ХХ ст. в Японії діє Рада з питань науки і техніки, яка координує та організує науково-технічний прогрес, а також є ініціатором організаційних заходів із прискорення інноваційного оновлення виробництва на основі його оперативного забезпечення необхідними фінансовими ресурсами. Важливу роль відведено галузі освіти, де зосереджено майже половину асигнувань на науку і техніку. Держава керує розвитком понад двадцяти національних університетів, науково-дослідних інститутів та великої кількості ліцензійних центрів, спрямовуючи їх на здійснення найважливіших фундаментальних

досліджень (ядерний синтез, космічний простір, океанографія тощо).

Натомість на проведення єдиної наукової політики Євросоюзу країни-учасниці виділяють лише 4,5 % державних витрат на НДДКР. Саме тому Стратегією стимулювання інноваційного розвитку в ЄС передбачено [5]:

– збільшення вдвічі до 2010 р. частки витрат на НДДКР за рахунок асигнувань приватного сектору;

– подальшу вертикальну й горизонтальну координацію інноваційної політики;

– створення єдиного Європейського дослідницького простору з урахуванням розширення ЄС.

На сучасному етапі формування концепції НІС виділяють два підходи щодо принципів створення основ інноваційного розвитку держави:

– європейсько-американський, який базується на ідеї використання та зміцнення власного науково-технологічного потенціалу для генерування інноваційного продукту;

– японський, який передбачає переважно зовнішнє запозичення нових знань і технологій та їх подальше вдосконалення.

Аналіз інноваційної політики провідних країн світу дозволяє визначити основну мету формування національних інноваційних систем – підвищення якості життя населення шляхом:

– створення додаткових робочих місць як у сфері науки, так і виробництва та послуг;

– збільшення надходжень до бюджетів різних рівнів за рахунок підвищення обсягів виробництва наукомісткої продукції та зростання доходів населення;

– розміщення виробництв, перш за все екологічно шкідливих, у країнах, які не входять до «золотого мільярду»;

– розв'язання власних екологічних та соціальних проблем за рахунок використання найновітніших технологій [6].

У кожному конкретному випадку стратегія розвитку НІС визначається загальнодержавною макроекономічною політикою, нормативно-правовим забезпеченням, формами прямого та опосередкованого державного регулювання, станом науково-технологічного та промислового потенціалу, масштабами внутрішнього ринку, а також культурними традиціями, звичаями та особливостями країни. На розвиток НІС не впливає форма державного устрою та політичного режиму. Разом із тим рівень розвитку національної інноваційної системи відповідає суспільно-економічним відносинам та рівню розвитку виробничих сил держави, на території якої вона функціонує. Наслідком цієї закономірності є індивідуальність формування НІС у кожній окремій країні на основі позитивної світової практики.

Необхідно зазначити, що на сьогодні дедалі більшої актуальності набуває підхід, який пов'язує інновації не лише з розробкою нової продукції, виробничих технологій, упровадженням організаційних змін, застосуванням нетрадиційних джерел енергії (шумпетеріанський підхід), а й із взаємодією між працівниками, фірмами та довоколишнім середовищем бізнес-діяльності. Низка авторів ідентифікує цей альтернативний підхід як «інноваційну діалогову

модель», або «модель інноваційної взаємодії». У сучасних НІС між агентами-інноваторами виникає взаємодія трьох типів [7, с. 15]:

– конкуренція як процес перманентного суперництва між виробниками, який стимулює їхню інноваційну активність;

– трансакція, що являє собою обмін товарами та послугами, перш за все технологічними, між суб'єктами економічної діяльності;

– створення інноваційно-виробничих мереж, мета яких – трансфер інформації та технологій через установлення неформальних зв'язків, співробітництво та партнерство учасників ринку інноваційної продукції.

Глибина взаємодії між учасниками НІС визначає темпи та динаміку інноваційного розвитку країни, а також напрями та обсяги інформаційних потоків, тобто виступає основою системи генерування та дистрибуції знань [8, с. 26], оскільки:

1. Основним фактором НІС виступає налагоджене партнерство між представниками приватного та державного секторів економіки, адже інноваційний розвиток залежить від бажання та можливості інституцій ефективно взаємодіяти, обмінюватись і спільно використовувати необхідну інформацію та технології.

2. У межах НІС високим є рівень зв'язків, взаємозалежностей та взаємодії між різними ринками (праці, капіталу, сировинним), що значно активізує дифузію інформації та прискорює темпи інноваційного процесу. Цей факт необхідно враховувати в розробці стратегій економічного розвитку.

Науково-технологічні зв'язки виникають як між ринковими, так і неринковими структурами. Тому розробка інноваційної політики передбачає створення комплексу заходів як щодо регулювання наявних ринків, так і стимулювання розвитку мережевих виробничих систем, наприклад підтримка кластерних ініціатив.

Кожна держава змушена пристосовувати внутрішню інноваційну систему до вимог міжнародного співробітництва. Водночас інтереси окремої країни в умовах дедалі ширшої взаємодії можуть бути захищені тільки на національному рівні. Досвід державної політики США, Франції, Німеччини, Великої Британії та інших країн дозволяє зробити висновок, що для становлення української інноваційної системи найбільш прийнятними інструментами державної підтримки інноваційної діяльності є такі:

– надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту, тобто відстрочення податкових платежів у частині витрат із прибутку на інноваційні потреби;

– зменшення податку на приріст інноваційних витрат;

– податкові «канікули» на кілька років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проєктів;

– пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, отриманих на акції інноваційних підприємств;

– зв'язок надання пільг з урахуванням пріоритетних проєктів, що виконуються;

– пільгове оподаткування прибутку, отриманого внаслідок використання патентів, ліцензій, «ноу-хау» та інших нематеріальних активів, що належать до інтелектуальної власності;

– скорочення ставок податку на прибуток, спрямований на замовлення та спільні НДДКР;

– зменшення оподаткованого прибутку на суму вартості устаткування і приладів, які передаються вищим навчальним закладам, науково-дослідним та іншим інноваційним підприємствам;

– відрахування з оподаткованого прибутку внесків у благодійні фонди, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій;

– зарахування частини прибутку інноваційних підприємств на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інновації;

– здійснення політики прискореної амортизації основних фондів шляхом скорочення строків перенесення їхньої вартості, а також установлення підвищених норм амортизації в перші роки і нижчих у подальшому;

– державна підтримка фінансового лізингу, яка полягає в асигнуванні коштів для випуску машин і устаткування виробником із подальшим їх переданням юридичним і фізичним особам;

– використання вітчизняними компаніями процесу спін-оф (spin-off) – форми;

– державного сприяння інноваційній діяльності, яка передбачає передачу створеної в державних організаціях і на державні кошти науково-технічної продукції цивільного й оборонного характеру до приватного сектору задля її комерціалізації [9].

Варто зазначити, що в Україні в основному створено нормативно-правову базу регулювання інноваційної діяльності. Однак законодавчу роботу в інноваційній діяльності має бути скоординовано. І, що важливо, мають бути істотно підвищені контрольні функції щодо реалізації законів. Аналіз виконання законів дозволяє найбільш правильно і глибоко розуміти сутність процесу і відповідно реагувати на позитивність результату.

Виконання законодавства в науково-технічній та інноваційній сфері є вкрай незадовільним, що істотно впливає на падіння інноваційної активності в Україні. Поширилася практика призупинення дії статей законів у частині фінансування та стимулювання науково-технологічної та інноваційної діяльності.

У період глобалізаційних перетворень та посилення міжнародних вимог до економіки країни тільки шляхом розробки прогнозних програм та пріоритетів Україна зможе знайти своє місце у світовому розподілі праці. При цьому прогнозні дослідження повинні мати стратегічний характер і стати складовою національної безпеки держави. Ця робота потребує

залучення в повному обсязі всього науково-технічного потенціалу держави та можливостей спеціальних органів і дипломатичних місій України за кордоном [10].

Для структурної трансформації економіки на інноваційній основі необхідно вже найближчим часом розробити нову структуру державного замовлення, удосконалити механізм бюджетних витрат на підтримку інноваційних процесів в Україні і цьому процесу слід надати прозорості, доступності, гласності. Це дуже важлива робота, яка є складовою інноваційної системи і потребує негайного опрацювання з боку уряду та врахування в бюджетному процесі. Усе вище зазначене значно пов'язане з неефективністю адміністративно-організаційної структури управління науково-технологічною та інноваційною діяльністю.

Створення інноваційної системи в державі – це системне завдання, розв'язання якого потребує постійної і наполегливої роботи. Інноваційна система потребує активного втручання й управління цим процесом з боку держави. Для активізації інноваційної складової економічного розвитку необхідно передусім створити ефективну та постійно діючу систему прогнозування, формування пріоритетів та планування. Інноваційна політика має бути узгоджена із загальною економічною політикою держави і формуватися на базі законів із відповідним матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням.

Без вирішення цих питань неможливо створити основи національної інноваційної системи і забезпечити єдність та несуперечливість управління інноваційним процесом. Питання стратегічного планування та прогнозування в цьому процесі набувають найважливішого значення. Потрібно створити таку систему, яка застосовувала б у цих процесах найкращі надбання вітчизняної та світової науки. Потрібні такі структурні перетворення, які дозволять українській економіці зайняти належне місце в міжнародному розподілі праці, пропонувати нові високотехнологічні види конкурентних товарів та послуг.

Для оцінки рівня конкурентоспроможності країни у глобальному середовищі експерти ВЕФ використовують два індекси: зростаючої конкурентоспроможності (GCI) та мікроконкурентоспроможності (BCI). Розглянемо більш детально індекс GCI, оскільки до його складу входять такі субіндекси: макроекономічне середовище, суспільні інститути, технологічний. Проаналізуємо динаміку рейтингу України за GCI у 2010-2013 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рейтингу України за GCI у 2010-2013 рр.

Рік	Позиція в рейтингу	Кількість країн у рейтингу
2010	82	133
2011	89	139
2012	82	142
2013	73	144

Джерело: Складено авторами на основі *Global Competitiveness Report 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014*.

Отже, можна констатувати незначне покращення позиції України за GCI у 2012 р., що можна пояснити підвищенням підіндексу інновацій (74-е місце у 2012 р., порівняно з 63-ім у 2011 р.).

Незважаючи на всі заходи та програми уряду щодо підвищення інноваційної спроможності України, досі не створено передумов до прискореного входження держави до групи ключових країн-інноваторів. Цю

тезу підтверджує позиція України у Глобальному звіті інформаційних технологій (73 позиція серед 144 країн за даними звіту за 2013-2014 рр.), який також щорічно публікується ВЕФ та репрезентує результати аналізу рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у понад 100 країнах світу. Глобальний звіт інформаційних технологій базується на використанні індексу готовності до створення мереж, який, у свою чергу, включає три субіндекси: середовище для розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у країні; готовність до створення мереж ключових гравців ринку – приватних осіб, підприємств та державних органів; рівень використання ІКТ ключовими гравцями ринку.

Отже, можна зробити висновок, що згідно з оцінками експертів ВЕФ, українська НІС знаходиться на початковому етапі свого формування, оскільки взаємодія учасників інноваційного процесу є наднизькою, рівень використання ІКТ є недостатнім, а інституційні умови розвитку інноваційної діяльності – несприятливими.

На сучасному етапі розвитку світового господарства в основному завершується процес формування національних інноваційних систем, орієнтованих на побудову постіндустріального суспільства. Ключова роль в управлінні цим процесом належить державі, яка, з одного боку, визначає правила функціонування НІС, а з іншого – забезпечує необхідну ресурсну підтримку, у тому числі фінансову [12].

Наступним етапом еволюції НІС має стати їх об'єднання в єдину глобальну інноваційну систему, основу якої утворюють США, країни ЄС та Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Отже, формування української національної інноваційної системи має не лише забезпечити становлення економіки, заснованої на знаннях, але й сприяти участі України у світовому інноваційному просторі в ролі рівноправного партнера.

Досягнення поставленої мети необхідно здійснювати на основі використання системного підходу шляхом створення цілісної національної інноваційної системи (НІС), що забезпечує ефективну взаємодію наукових організацій, вищих навчальних закладів, малих і великих інноваційних і виробничих підприємств, технологічних концернів, технопарків, інноваційних бізнес-інкубаторів і центрів за допомогою інститутів правового, фінансового і соціального характеру.

В Україні досі функціонують лише окремі, не пов'язані між собою елементи національної інноваційної системи. Для створення ефективної НІС слід вирішити такі першочергові завдання [13]:

- реформувати систему органів управління інноваційним розвитком на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівнях;

- створити ефективні механізми реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності із застосуванням програмно-цільових методів;

- удосконалити методи комерціалізації та трансферу технологій у результаті формування національної системи венчурного фінансування сфери НДДКР як необхідної передумови підвищення рівня інноваційної активності бізнес-суб'єктів;

- сприяти розповсюдженню інформаційно-телекомунікаційних технологій шляхом збільшення

частки державного фінансування модернізації інноваційної інфраструктури, а також застосування широкого спектру інструментів міжнародної технічної допомоги;

- прискорити процес формування сучасної інноваційної культури суспільства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Постіндустріальний етап світового господарювання формує нові детермінанти та критерії ефективності національних моделей економічного розвитку. Основою соціально-економічного прогресу стає здатність економічних систем забезпечувати безперервний процес створення та виробничого освоєння нових технологій. Посилення міжнародної конкуренції, формування глобального конкурентного середовища, залучення всіх країн до процесу міжнародного поділу праці спонукає уряди держав до пошуку джерел стратегічних конкурентних переваг, що й зумовлює важливість цілеспрямованої державної підтримки інноваційної діяльності, яка дозволяє забезпечити довгострокові переваги на основі технологічних новацій.

Процеси глобалізації та інформатизації міжнародних економічних відносин, інтенсифікація міжнародної конкурентної боротьби зумовили трансформацію не лише науково-технічних політик країн, а й методологічної бази дослідження інновацій. Концепція національних інноваційних систем стала основою інноваційних політик провідних країн світу, орієнтуючи їх на інтеграцію освіти, науки, виробництва та капіталу.

Формування інноваційної системи неможливе без активної участі держави. Слід зауважити, що роль держави у становленні інноваційної економіки значно вагоміша, ніж у регулюванні звичайної економічної політики. Це має передбачати розробку стратегії переходу до інноваційної моделі розвитку на основі використання методів наукового планування на всіх рівнях управління (це питання системного аналізу, прогнозування, оптимізації, програмно-цільових методів управління тощо), підвищення рівня інноваційної культури.

Національна інноваційна система в Україні має являти собою комплекс організацій та механізмів, які формують умови створення, накопичення, поширення та промислового використання науково-технічних знань у країні. Виходячи з цього, загальна інноваційна ефективність економіки залежить не тільки від ефективності окремих суб'єктів інноваційного процесу, а й від характеру та інтенсивності їхньої взаємодії в процесі створення і поширення нових знань, механізму управління інноваційними процесами. Вирішальне значення для інноваційного розвитку економіки має взаємодія між підприємствами, університетами та державними дослідними організаціями, науково-технічна кооперація приватних компаній у процесі здійснення НДДКР, поширення високопродуктивних технологій у виробничій практиці малих і середніх підприємств, мобільність персоналу між державним та приватним секторами.

Світовий досвід переконливо доводить, що універсальними факторами забезпечення високого рівня інноваційної спроможності розвинутих країн є ефективна різнобічна інноваційна політика, стрімкий розвиток системи технологічних посередників і механізм фінансування інноваційного розвитку економіки, який ґрунтується на поєднанні потужного

приватного фінансування НДДКР із розгалуженою системою державного стимулювання інноваційного процесу. При цьому механізм державного регулювання інноваційної діяльності не обмежується лише компенсацією можливих провалів ринку, а навпаки – випереджає приватний сектор, формуючи технологічні пріоритети, створюючи потужну інтернаціоналізовану інфраструктуру комерціалізації інтелектуального потенціалу, підвищуючи взаємну зацікавленість бізнесу та державних науково-дослідних й освітніх організацій у процесі розробки та виробничого освоєння унікальних технологій.

Кардинальні зміни в сучасній концепції управління інноваційною діяльністю зумовлюють необхідність системного реформування конкретної моделі стимулювання інноваційної діяльності в Україні. При цьому головними напрямками вдосконалення національної інноваційної

політики мають бути суттєве розширення пільг для інноваційно активних підприємств, бюджетне фінансування та створення податкових стимулів для розвитку інфраструктури інноваційної діяльності в державі, удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку венчурного капіталу та наукоємного, ефективного, прибуткового підприємництва, стимулювання створення високо-технологічних кластерів на базі провідних університетів і стратегічних підприємств машинобудівного, хімічного комплексів, у сфері інформаційно-комунікаційних систем, розробки програмного забезпечення, фінансових, страхових послуг, високо-технологічної медицині тощо.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на прогностичні оцінки інноваційного розвитку країни на середньо- та довгострокову перспективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. OECD proposed guidelines for collecting and interpreting technological innovation data. Oslo manual. – Paris : OECD, 1992.
2. Яненко І. Г. Організаційно-управлінські ресурси інноваційного розвитку економіки: методологія та практика : [монографія] / І. Г. Яненко. – Миколаїв : Вид-ва ЧДУ імені Петра Могили, 2012. – 59 с.
3. Freeman C. Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan / C. Freeman. – London : Printer, 1987. – 155 р.
4. Кавтиш О. П. Теоретико-методологічні підходи до визначення національної інноваційної системи / О. П. Кавтиш, А. В. Гречко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 2. – С. 223–228.
5. Lundvall B. A. National Innovation Systems: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning / B. A. Lundvall. – London : Printer, 1992.
6. Карпунь І. Н. Структура і середовище національної інноваційної системи України / І. Н. Карпунь // Науковий вісник НУІТУ України. – 2010. – Вип. 20.14. – С. 193–200.
7. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови / І. П. Макаренко, П. М. Копка, О. Г. Рогожин, В. П. Кузьменко ; [за наук. ред. І. П. Макаренка]. – К. : Інститут проблем національної безпеки, 2007. – 520 с.
8. Metcalfe S. The Economic Foundations of Technology Policy: Equilibrium and Evolutionary Perspectives / S. Metcalfe // Handbook of the Economics of Innovation and Technological Change. – Oxford (UK)/Cambridge (US): Blackwell Publishers, 1995. – P. 409–512.
9. Побірченко В. В. Національні інноваційні системи в глобальній економіці / В. В. Побірченко // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». Том 24 (63). – 2011. – № 1. – С. 155–163.
10. Nelson R. National Innovation Systems. A Comparative Analysis / R. Nelson. – New York/Oxford, Oxford University Press, 1993.
11. Яремко Л. А. Національна інноваційна система та її формування в Україні / Л. А. Яремко // Формування ринкових відносин в Україні. – № 1 (68). – 2007.
12. Кузьменко О. Особливості національної інноваційної системи [Електронний ресурс] / О. Кузьменко. – Режим доступу : http://www.ukrlife.org/main/cxid/8inn_ua.doc/.
13. Микитюк З. В. Особливості розвитку вітчизняних науково-технічних та інноваційних структур / З. В. Микитюк // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : наук. журн. – 2006. – № 2-4. – С. 197–212.

Н. П. Бабкова-Пилипенко, Н. А. Токарь,

Черноморский государственный университет имени Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИННОВАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ В УКРАИНЕ

Целью статьи является анализ зарубежного опыта формирования национальных инновационных систем и возможностей его внедрения в отечественную экономику. В процессе исследования использовались общенаучные методы исследования: системный подход (для анализа и разработки рекомендаций относительно использования зарубежного опыта в сфере формирования национальной инновационной системы), методы формальной логики (для выявления условий и законодательного обеспечения инновационной деятельности в Украине и других странах), традиционные методы статистической обработки информации (для сведения и анализа данных). Определены основные направления для организационно-институциональных преобразований в инновационной деятельности Украины. На основе использования ведущих мировых методик определен уровень инновационной способности экономики Украины и разработаны рекомендации относительно создания эффективной национальной инновационной системы. Выявлены возможности для

внедрения в практику в Украине положительного зарубежного опыта в области формирования национальной инновационной системы. Полученные результаты исследования могут быть использованы государственными органами власти в работе по совершенствованию государственной инновационной политики и принятия решений относительно формирования национальной инновационной системы.

Ключевые слова: инновации; национальная инновационная система; зарубежный опыт; государственная инновационная политика; инновационное развитие.

*N. P. Babkova-Pylypenko, M. A. Tokar,
Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine*

USE OF FOREIGN EXPERIENCE FOR THE NATIONAL INNOVATION SYSTEM FORMATION IN UKRAINE

Purpose. The purpose of the article is analysis of foreign experience of national innovation systems formation and the possibilities of its implementation in the domestic economy.

Methodology of research. In research author used general scientific methods – system approach (for the analysis and development of recommendations for the use of foreign experience in the national innovation system formation), methods of formal logic (to identify the conditions and legislative support innovation in stole and other countries), the traditional methods of statistical processing of information (for information and analysis).

Findings. The main directions for organizational and institutional transformations in innovation Ukraine. Through the use of leading foreign methods there are defined the innovation capabilities of Ukraine's economy. There are worked out recommendations for the establishment of effective national innovation system.

Originality. The possibilities for implementation in Ukraine positive foreign experience in the field of a national innovation system formation are revealed.

Practical value. These research results can be used by public authorities on improvement of state innovation policy and decision-making concerning the formation of the national innovation system.

Keywords: innovation; national innovation system; international experienc; state innovation policy; innovation development.

Рецензенти: Горлачук В. В., д. е. н., професор;
Романовський О. О., д. е. н., професор.